

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»

РЕФЕРАТ НАУКОВОЇ РОБОТИ

**ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВІ
РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА**

СЕРГЕСЬВА Наталя Валеріївна – кандидат економічних наук, завідувач науково-організаційного відділу Національний науковий центр «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства», 18.05.1988 р.н.

СТОЛЯРЧУК Надія Миколаївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу організації наукових досліджень та інноваційного розвитку Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 07.06.1989 р.н.

Актуальність роботи та обґрунтування науково-прикладної проблеми.

Однією з ключових Цілей сталого розвитку є подолання голоду, забезпечення продовольчої безпеки та сприяння сталому розвитку сільського господарства. Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки країни, з метою впровадження інноваційної складової, дозволить модернізувати, а за рахунок цього, збільшити продуктивність та обсяги виробництва, забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування. Тому питання інвестицій та інновацій в розвиток агропромислового виробництва набувають особливої актуальності, як в контексті сталого розвитку, так і відновлення економіки під час військового стану та у повоєнний час.

Безумовно, інвестиції виступають рушійною силою розбудови ринкової економіки, певних структурних зрушень в агропромисловому комплексі країни та сприяють підвищенню ефективності діяльності агроформувань тощо. Ефективне

використанні капітальних інвестицій неможливе без відповідного обліково-інформаційного забезпечення.

Дослідження показують, що сучасний облік та аналіз неповністю задовольняють потреби менеджменту в аграрному бізнесі, тому дуже гостро стоїть проблема у формуванні обліково-аналітичного забезпечення як інтегрованої інформаційної системи. У теорії та реальній практиці облік переважно направлений на підготовку та складання фінансової, податкової та статистичної звітності, проте існує потреба в оперативній інформації, яка необхідна задля прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Це також обумовлює необхідність формування сучасної обліково-інформаційної системи оцінки ефективності капітальних інвестицій в агропромисловому виробництві на інноваційній основі, що сприятиме покращенню організаційно-економічних умов впровадження інновацій в сільське господарство. Зокрема, в контексті тактичного та стратегічного планування розвитку агропромислового виробництва у після воєнний період важливим стає оцінка ефективності інвестицій в інновації, що враховує специфіку галузі.

Отже, формування сучасної обліково-інформаційної системи оцінки ефективності капітальних інвестицій в агропромислове виробництво на інноваційній основі, яка складається з: індикаторів, методик, показників, критеріїв, підходів, моделей, факторів, рахунків, ордерів, реєстрів тощо, дозволить забезпечувати необхідною аналітичною інформацією власників, управлінців, інвесторів та інших суб'єктів господарювання, щодо доцільності інвестицій в інноваційний розвиток у повоєнний час.

Відомо, що станом на 2021 рік ступінь зносу основних виробничих фондів в сільському господарстві складає близько 65 %, що є досить негативним показником. Тому виникла необхідність пошуку та визначення інвестиційно привабливих агропромислових виробництв для залучення капітальних інвестицій з метою оновлення виробничих засобів для збільшення виробничих потужностей та запровадження нових ефективних механізмів трансферу технологій задля збільшення частки високопродуктивних підприємств в аграрному бізнесі після війни.

Все наведене вище підкреслює актуальність теми даної наукової роботи та її значення для агропромислового виробництва в контексті комплаєнсу його розвитку сучасним інвестиційно-інноваційним трендам.

Основна мета роботи полягає в обґрунтуванні комплексного розвитку агропромислового виробництва в контексті комплаєнсу цілей сталого розвитку та активізації залучення капітальних інвестицій в інновації для підвищення економічної ефективності підприємств.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження проводилось в рамках науково-дослідних робіт Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» за темами: «Теоретико-методологічні засади трансформації інституціональних основ бухгалтерського обліку та гармонізації звітності й аудиту в аграрному секторі економіки» (державний реєстраційний номер 0116U000196), «Розробити теоретико-методологічне забезпечення інноваційного розвитку аграрного виробництва та сільських територій» (державний реєстраційний номер 0116U003190), «Теоретико-методологічні засади організаційно-економічного механізму інноваційного забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва та сільських територій» (державний реєстраційний номер 0121U108625) та Національного наукового центру «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства за напрямком «Розробити наукові засади та дослідити закономірності зміни експлуатаційних показників від параметрів технологічних комплексів новітніх машин для виробництва сільськогосподарської продукції за різними технологіями та в різних природно-кліматичних зонах України» (номер державної реєстрації 0116U002384).

Наукова новизна отриманих результатів:

сформовано обліково-інформаційне забезпечення оцінки ефективності капітальних інвестицій спрямованих на інновації в агропромисловому виробництві, яке є інтегрованою системою безперервної інформації, що ґрунтується на даних обліку і результатах економічного аналізу (щодо визначення критеріїв віднесення витрат до капітальних, оцінки об'єктів прав інтелектуальної власності (нематеріальних активів) через дисконтування, обліку капітальних інвестицій та

інноваційної діяльності з урахуванням галузевих особливостей тощо) та сприяє залученню інвестицій в агробізнес України, зважаючи на інновації у повоєнний час;

удосконалено методичний підхід до аналізу (обліку) інвестиційної привабливості агропромислових підприємств, що займаються виробництвом зернових та інших культур із врахуванням галузевих особливостей (урожайність, державна підтримка, трудові ресурси, структура посівних площ, вартість оренди землі, екологічні фактори), що дозволить у повоєнний час підвищити економічну ефективність сільськогосподарського виробництва та його конкурентоспроможність завдяки прийняттю ефективних управлінських рішень зважаючи на інновації;

аргументовано когерентність інноваційної та інвестиційної складових розвитку агропромислового виробництва з політикою їх відображення в обліку (звітності) для розрахунку потреби у капітальних інвестиціях на виробничі засоби з врахуванням структури і складу засобів виробництва, експлуатаційних витрат на вирощування зернових культур за різними технологіями та мінімуму питомих експлуатаційних витрат, що дозволило визначити потенційні фінансові резерви від зменшення витрат на збирання зернових культур;

розвинуто термінологічний апарат інвестиційно-інноваційної діяльності в сільському господарстві в контексті сталого розвитку шляхом уточнення змістовного наповнення термінів «інноваційна діяльність», «інвестиції», «капітальні інвестиції», «інститути інноваційно-інвестиційної діяльності» з урахуванням специфіки агропромислового виробництва, що дозволило провести якісний компаративний аналіз динаміки змін обсягів капітальних інвестицій в оновлення майнових об'єктів та джерел фінансування за останні роки та визначити сучасні інвестиційно-інноваційні тренди.

Практичне значення одержаних результатів полягає у формуванні обліково-інформаційно забезпечення оцінки ефективності капітальних інвестицій в агропромислове виробництво, яке спрямоване на покращення організаційно-економічних умов впровадження інновацій у сільське господарство.

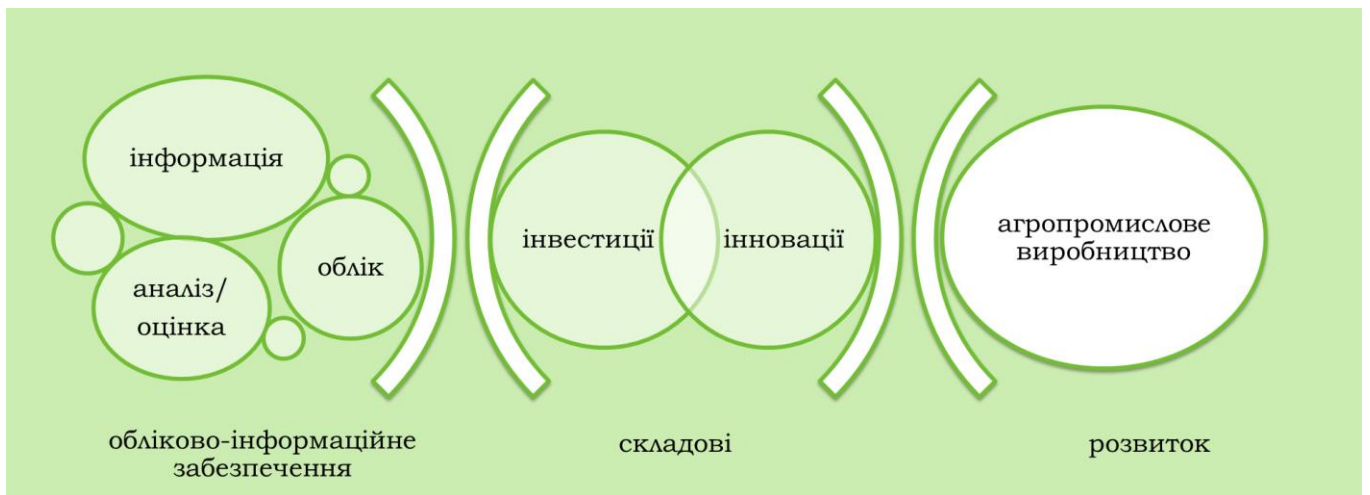

Рис. 1 – Візуалізація контенту розвитку агропромислового виробництва

Впровадження наукових результатів. Аналіз чинних державних програм для стимулювання розвитку агроформувань різних форм власності з використанням наведених методик дозволяє розраховувати потребу в інвестиціях, що дозволить переоснастити виробничі потужності технікою українського виробництва, та в цілому сприятиме збільшенню кількості робочих місць у галузі вітчизняного сільськогосподарського машинобудування та зменшити вартість оновлення машинно-тракторного парку України (довідка Міністерства економіки України № 3813-06/6965-07 від 11.02.2022 р.).

Методика аналізу (обліку) інвестиційної привабливості агропромислового виробництва забезпечила якісну оцінку ефективності реалізації регіональних інноваційно-інвестиційних програм розвитку агропромислового виробництва Київської області, а також дозволила оцінити ефективність використання коштів за програмами підтримки розвитку фермерства, доцільність часткової компенсації вартості придбаної техніки та допомогла сформулювати пропозиції до інвестиційної стратегії розвитку агропромислового виробництва Київщини (довідка Управління агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації № 02-03.3-1/85 від 11.02.2022 р.).

Результати щодо оцінки конкурентоспроможності агропромислового виробництва отримані при використанні запропонованої методики оцінки/аналізу інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств дозволили прийти

до висновку про ефективність використання інвестицій для розвитку вітчизняного агропромислового виробництва на інноваційній основі. Запропоновані удосконалення в організації та оцінці інвестиційних-інноваційних процесів сприятимуть техніко-технологічному переоснащенню виробничих потужностей за рахунок техніки вітчизняного виробництва, що в свою чергу, не лише підвищить рівень ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, але й матиме значний соціальний ефект (довідка Фастівської районної ради Київської області № 01-14/29 від 10.02.2022 р.).

Наукові розробки щодо покращення обліку інноваційної діяльності та об'єктів інтелектуальної власності в науково-дослідних установах, методики оцінки інноваційної продукції та підходи до охорони службових об'єктів інтелектуальної власності були використані в циклі практичних семінарів з механізму підготовки та реєстрації заявок на інтелектуальну власність, правомірного використання прав об'єктів інтелектуальної власності та обліку їх у складі нематеріальних активів Національної академії аграрних наук України (довідка №07-05/18 від 18.02.2022 р.).

Запропонована методика аналізу (обліку) інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств була використана для стратегічного прогнозування і проведення маркетингової оцінки сучасного стану агропромислового виробництва, що дозволило спрогнозувати обсяги та напрями інвестування для переоснащення, розвитку та нарощування виробничого потенціалу галузі (довідка Асамблеї аграрних палат України №101-2022 від 21.02.2022 р.).

Запропонована методика аналізу (обліку) інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств була використана для стратегічного та маркетингового прогнозування, оцінки ефективності використання інвестицій сільськогосподарських підприємств. Особливої уваги заслуговують розрахунки щодо фінансової стійкості, ділової активності аграрних підприємств, а також аналізу ліквідності та показників рентабельності. Аналіз показників дозволяє визначати обсяги додаткового фінансування та сприяти забезпеченню інвестиційними ресурсами оновлення і модернізації матеріально-технічної бази

сільськогосподарських підприємств різних форм власності (довідка Аграрного союзу України № 07 від 16.02.2022 р.).

Розроблені методичні підходи з обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності агропромислового виробництва у процесі оновлення техніки і запровадження нових технологій на основі оцінок величини питомих капітальних інвестицій та оптимізації машинно-тракторного парку за критеріями мінімуму питомих експлуатаційних витрат були ефективно використані в роботі підприємств - членів асоціації (довідка Громадської спілки «Ю-ФУД» №17 від 21.02.2022 р.).

Методика аналізу (обліку) інвестиційної привабливості майнових об'єктів агробізнесу використана в роботі СТОВ «АГРОФІРМА "МАЯК"». Розроблена методика аналізу/оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств враховує галузеві особливості (довідка № 58 від 10.02.2022 р.).

Економічний ефект від впровадження наукових розробок досягнутий шляхом покращення інвестиційної привабливості Прикарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН. А саме: коефіцієнт виробничих фондів зріс на 0,34; коефіцієнт фінансової стабільності – на 19,5; коефіцієнт фінансової незалежності – на 0,07; коефіцієнт фінансової залежності зменшився на 0,1; коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 0,08 та коефіцієнт фінансової стійкості зріс на 0,15, що є позитивним явищем та дозволяє підвищити рівень інвестиційної привабливості (довідка № 08/1-31 від 14.02.2022 р.).

Практичні рекомендації щодо використання амортизаційних відрахувань на формування фонду капітальних інвестицій у складі власного капіталу з метою накопичення ресурсів як джерела фінансування капітальних інвестицій впровадженні в роботі ДП «Дослідне господарство «Оленівське» дозволили акумулювати 526883,712 грн, що збільшило обсяг капітальних інвестицій у поліпшення матеріально-технічної бази підприємства.

Коефіцієнт оновлення техніки у 2021 році становив 0,21, що вище від нормативного на 0,11. Це свідчить про те, що підприємство здійснило значне оновлення виробничої бази, яке дозволило збільшити обсяги виробництва на 16492

тис. грн у порівнянні з попередніми роками. Коефіцієнт інтенсивного оновлення становив 0,002. Перехід на інноваційне обладнання забезпечить зменшення витрат на ремонт та технологічні матеріали, що дозволить економити до 481,69 грн на гектар ріллі, а, відповідно, і зменшити собівартість продукції. Сумарний економічний ефект становив 687371,63 грн, тобто майже 10 % від вартості основних засобів та 1,5 % від загального обсягу виробництва. Таким чином досягнуто підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства (довідка №11 від 11.02.2022 р.).

Публікації. Основні результати опубліковано в 116 працях, з яких: 5 монографії, в т.ч. 1 міжнародна; 15 методичних рекомендацій та наукових посібників; 5 статей у виданнях Scopus і WoS; 27 статей у наукових фахових виданнях України; 45 тез у збірниках матеріалів конференцій (5 – закордонних); 3 патенти України на корисну модель; 11 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір; 5 інших публікацій.

Показники цитування: загальна кількість посилань на публікації авторів / h-індекс роботи, згідно баз даних складає відповідно: Scopus – 2/1, Google Scholar – 80/5.

Претенденти:

к.е.н., завідувач науково-організаційного відділу
ННЦ «Інститут механізації та електрифікації
сізьського господарства»

Н.В. Сергєєва

к.е.н. ст. н. с. відділу організації наукових
досліджень та інноваційного розвитку
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Н.М. Столярчук